

T.B.M.M.
CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Tarih: 10 Aralık 2015
Sayı: 391

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI' NA

5187 sayılı Basın Kanunu ile 5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu'nda değişiklik yapılmasına ilişkin kanun teklifi ile gerekçesini ekte sunuyorum.

Gereğini arz ederim.

İbrahim ÖZDİŞ
Adana Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI				
Tali Komisyon	Anayasa			
Esas Komisyon	Adalet			
Tarih:	19 Ocak 2016		E.No:	2497
Ysm.Uzm.	Bşk.Yrd.	Başkan	Gn.Sek.Yrd.	Gen.Sek.
evre	il	il	il	il
TBMM BAŞKANI	il			

TBMM
KANUNLAR ve KARARLAR BŞK.LİĞİ
10 Aralık 2015
Numara:

T B M M
GENEL EVRAK
10 Aralık 2015
No: 9858

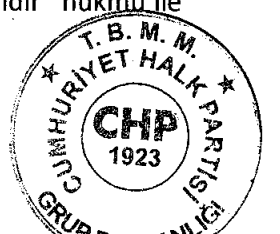
GENEL GEREKÇE

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında basın hürdür ve sansür edilemez ifadesi m.28'de yer almıştır. Anayasal ve uluslararası sözleşmelerle de Türkiye Cumhuriyeti'ne basın hürriyetinin tesis edilmesi ve korunması için görev ve yetki tanınmıştır. Basın hürriyetinin sağlanması için her türlü tedbir alma görevi Devlete verilmiş olduğundan basın mensuplarının haber yapma hürriyetleri ve vatandaşların bilgiye erişim haklarının tesisi için basın yayın hakkı özel korumaya alınmalıdır. Bunun için kullanılacak en temel yöntem ise, haber yapan kişilerin haber yapabilmesi için uygun koşulların sağlanmasıdır.

Basın Özgürlüğü konusunda araştırmalar yapan ABD merkezli "Freedom House" derneği verilerine göre Basın Özgürlüğünde en hızlı düşüş yaşayan üçüncü ülke olan ve Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü verilerine göre 2014 yılı Dünya Basın Özgürlüğü Endeksinde 180 ülke içinde 154. Sırada bulunan Türkiye Cumhuriyeti'nin demokratikleşmesi için Devletin hamlelerde bulunması ve koruyucu tedbirlerde bulunması gerekmektedir. Ülkemizin içinde bulunduğu bu kötü durumdan kurtarmak ve Anayasal ilkelerle koruma altına alınan "Basın hürdür sansür edilemez" temel ilkesinin gerçekleştirilmesi için, basın emekçilerinin üzerindeki sosyal ve siyasal baskıların kaldırılması gerekmektedir. Özgür basın ve bireylerin haber alma hürriyetinin oluşturulması bakımından Devletçe koruyucu tedbirlerin alınması şarttır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile Avrupa Sosyal Şartında yer alan hükümlerle koruma altına alınan ve temel insan hakkı olarak kabul edilen Basın ve Yayın Hakkının korunması için Türkiye Cumhuriyeti'ne söz konusu metinler ile yükümlülükler yüklenmiştir. Bu yükümlülüklerin yerine getirilmesi ve yer alan hükümlerin hayata geçirilmesi için alınması gereken bazı tedbirler bulunmaktadır.

Anayasa'nın Basın ve Yayınla ilgili hükümler babında yer alan Basın Hürriyeti kenar başlıklı m.28/3 hükmünde yer alan "*Devlet, basın ve haber alma hürriyetlerini sağlayacak tedbirleri alır.*" Hükmünden de açıkça anlaşılacağı üzere Devletin özgür basın için her türlü tedbiri alması gerektiği açıktır. Bu sebeple basın mensuplarının meslekleri ile ilgili yapılan yargılamalarda tutuksuz yargılanması ve basın mensuplarının her türlü dış tehditten korunması gerektiği açıktır. Ancak mevzuat sistemi söze konu tedbirleri almaktan uzak ve hatta bu tedbirlerin alınmasını engelleyici niteliktedir. Söze konu tedbirlerin alınması için Devletin basın özgürlüğü ve bireylerin haber alma hürriyeti ile devletin tüzel kişilik hakları karşılaştırıldığında devletin bireysel özgürlüklerden yana tavır alması haliyle devletin demokratik devlet yapısına sahip olduğu kabul edilebilir. Anayasa'nın Cumhuriyetin temel nitelikleri kenar başlıklı m.2'de devletin demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olduğu belirtilmiştir.

Anayasa'nın Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti kenar başlıklı 26. Maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "*Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir.*" ifadesi ise salt habere ilişkin bir önlem olup haberciye ilişkin bir sınırlama değildir. Kaldı ki Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi m.10'da anılan "Herkes görüşlerini açıklama ve anlatma özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, kanaat özgürlüğü ile kamu otoritelerinin müdahalesi ve ülke sınırları söz konusu olmaksızın haber veya fikir alma ve verme özgürlüğünü de içerir. Bu madde, devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine bağlı tutmalarına engel değildir" hükmü ile de açıklığa kavuşturulmuştur.

Basın Özgürlüğü kavramı denilince; gerek elektronik ortam kullanılarak gerek basılı medya veya görsel basın vasıtasıyla (gazete, dergi, radyo, televizyon, internet vb.) görüş ve düşüncelerini açıklayabilme ve yayma hakkı olduğunu belirtmek gerekir. Bu kapsamda Devlet mekanizmasının elindeki karar alma, uygulama ve yargılama yetkileri; devlet mekanizmasındaki bazı kişilerce kasıtlı olarak ya da siyasal baskılarla kötüye kullanılması sonucu basın sansür edilemez ilkesi defalarca çiğnenmiş ve bireylerin de haber alma hürriyeti hakkının özüne dokunulmuştur, basın özgürlüğü çiğnenmiştir.

Basın mensuplarının yaptığı haberler dolayısıyla defaten tutuklanmış ve kimi zaman hüküm giymiş ancak çoğunlukla hüküm giymemiştir. Mesleklerinin ifası söz konusu iken sırf mesleki faaliyetleri dolayısıyla tutuklu yargılanmaları ise, basın mensuplarının mesleklerini ifayı mümkün kılmamaktadır. Basın mensuplarının meslekleri dolayısıyla tutuklu yargılanması ise devletlerin demokratik olma ya da demokratik olmama noktasında aldıkları bir tavidir. Basın mensubu kişilerin mesleki faaliyetleri dolayısıyla tutuklu yargılanması olgusu ise anti-demokratik bir tavır olmanın ötesine geçmemektedir. Basın mensuplarının mesleki faaliyetleri dolayısıyla tutuklanması olgusu, devlet gücünün devlet otoritelerince hovarda kullanımından başka bir tutum değildir.

Gazetecilik; George Orwell'in de dediği gibi "*birilerinin yayınlanmasını istemediği haberleri yazmaktır, gerisi halkla ilişkilerdir.*" Bu sebeple basın hür kalmalı ve sansür edilmemelidir. Ancak yapılan haberlerin nefret söylemi içermesi ya da suç teşkil edebilecek olguları haiz olması durumu ise ayrı bir kavramdır. Gazetecilerin tutuksuz yargılanması olgusu gazetecilik faaliyetlerinin aracı edilerek suç işlemesi ya da suça teşvik etmek değildir. Statükoda suç olarak nitelendirilen eylemlerin Türk Ceza Kanunu çerçevesinde cezalandırılacağı gerçeğliği değiştirilmemektedir. Gazetecilerce yapılan haberin içeriğinin suç oluşturması durumunda elbette ki ilgili kişi ya da kişilerin cezai yaptırıma tabi tutulması, adil yargılanma sonucunda tarafsız yargıçlar ve bağımsız mahkemelerce de tesis edilmeye devam edilecektir.

Basın mensuplarına mesleki faaliyetleri dolayısıyla yapılan yargılamada yargılama süresince getirilecek olan tutuksuz yargılanma, hukuki dokunulmazlık demek değildir. Basın mensuplarının yargılanması herhangi bir prosedüre bağlanmamıştır. Basın mensubu kişilerin mesleki faaliyetleri sırasında nefret söylemi, hakaret, yalan haber, devlet sırlarını ifşa, casusluk gibi eylemler haber içeriğinde olan olaylar ise; yargılama sonucunda kişiler hüküm alabilecektir. İfade özgürlüğü kavramı, masumiyet karinesinin en hassas uygulanması gereken olgu olmalıdır. Öyle ki; Voltaire "*Senin düşüncelerine katılmıyorum ama düşünceni özgürce ifade edebilmen için canımı bile verebilirim*" ifade özgürlüğünün dokunulmaz olduğunu ifade etmiştir. Türkiye'nin demokratikleşme hamleleri arasında basın özgürlüğü başı çekerse ve düşüncenin her türlü ifade edilebilmesi sağlanabilirse amaçlanan gerçekleşecektir. Öyle ki uluslar arası arenada da Türkiye'nin hamleleri ciddiyetle izlenmekte ve Türkiye'nin imajı yaşananlar çerçevesinde zedelenmektedir. Öyle ki; Türkiye AB normlarına uyum sağlama çabasında olan, AB tam üyelik için mücadele eden devletlerarasındadır. Yarım asırlık bu mücadele muasır medeniyetler seviyesine ulaşmanın aracıdır.

Siyasi aktörlerin, devlet otoritesini kullanan kişilerin medya sahipleri üzerinde uyguladığı sistematik ve düzenli baskılar, devlet otoritesinin elindeki gücün kötüye kullanılması dolayısıyla pek çok medya kuruluşunun kuruluş felsefesi olan özgürlük, bağımsızlık ve tarafsızlık ilkesinden uzaklaşmış ve siyasi aktörlerin devlet gücünü kullanarak medya sahiplerine sopa göstermeleri, ekonomik ve ticari korkutmalara göğüs geremez olmuş, hatta kimi zaman söz konusu korkutmalarda

mücadele etmekten bu tehditleri defetme çabasına girişilmesinden asıl işleri olan "haber"i yapamaz hale getirilmişlerdir. Basın özgürlüğüne "terör örgütü mensubu olmak, devletin sırlarını ifşa etmek" gibi uydurma gerekçelerle müdahale edilmeye başlanılmıştır. Anılan kelimeler adeta yapılan müdahalelere birer kılıf olmuştur. Basın mensuplarını mesleklerinden yıldırma için yapılan şantajlar ve baskılar mesleğin ve temel hakkın özüne müdahale eder hale gelmiştir. Gazetecilik mesleği ile uğraşan kişilerin meslek onuru dedikleri bağımsızlık, tarafsızlık ve özgür olmak basın yayın yapan kişilerden uzaklaştırılmış durumdadır. Basın özgürlüğü, siyasilerin ve devlet otoritesini kullanan kişilerin tutumlarına göre şekillenir hale getirilmiştir.

Basın mensubu kişilerin yapmış olduğu haberlerin içeriğinin ne olduğu yargılama aşamasında sabit değilken, Cumhuriyet Savcılığının devlet sırrını ifşa, terör örgütüne üyelik ya da casusluk faaliyeti kavramları ile suçlamak, isnat edici eylem olmanın ötesinde değildir. Suç olarak sabitlenmeyen bir fiil için tutuklu yargılama orantısız bir yaptırım olmanın çok ötesinde, bireylerin bilgiye ve gerçeğe erişim hakkını engelleyici niteliktedir. Basın mensubu kişilerin mesleki faaliyetleri dolayısıyla tutuklanmanın yanı sıra başkaca birçok devlet argümanı, birçok yöntem varken tutuklama orantısız bir yaptırım olmaktadır. Bu vasıflarıyla birlikte düşünüldüğünde basın yayın hakkının özenle korunması ve kollanması gazetecilik faaliyetlerinin ise devletçe koruyucu tedbirlerle kuşatılması gerekmektedir.

Basın yayın hakkı, gazetecilik; görülmeyeni göstermektir. Öyle ki; uluslar arası basına kapalı bölgeler olan Kuzey Kore, Tibet, Çeçenistan, Papua, Birmanya gibi bölgelerde nelerin yaşandığı bilinmemektedir. İnsanlık ortak mirası ve insanlık ortak onuru bakımından basın bizlere gerçeği aktaran aracıdır. Kaldı ki uluslararası basına açık olan savaş alanlarında dahi bunu bizlere anlatan gene basın mensuplarının yapmış olduğu haberlerdir. Bu bölgelerde basın yayın hakkının kullanılmış olması insan haklarının korunması için teminattır. Basın yayın hakkının kullanılması, temel insan haklarının uluslararası güvencesidir.

Basın mensuplarının; mesleki faaliyetleri dolayısıyla tutuksuz yargılanması olgusu; özgür basın ve ifade özgürlüğü kavramlarını destekleyecek, demokratik toplum iddiasını kuvvetlendirecektir. Basın mensuplarının tutuksuz yargılanması olgusu milletvekili dokunulmazlığı kavramını oluşturan yasama dokunulmazlığı ve yasama sorumsuzluğu, bir diğer anlatımla kürsü dokunulmazlığına sahip olması ile eşdeğer tutulmamalıdır. Özgür basın ve ifade özgürlüğünün desteklenmesi için yapılan bu hamle kesinlikle bir sorumsuzluk ilkesi ile açıklanan bir ilke değildir.

Bireylerin kafasındaki şablon ve algılara göre davranış modeli geliştirilmektense genel ilkeler etrafında toplanmak daha meşru ve demokratik olacaktır. Algı yönetimi ve taraf algısı yaratmak basın mensuplarının etrafında toplandığı özgürlük ve bağımsızlığa, tarafsız haber anlayışına, ifade hürriyetine uygun düşmeyecektir. Ancak gazetecilerin siyasal aktörlerce sansürlenmesi ya da siyasal faktörlerce sansürleneceği fikri içine işleyen gazetecilerin oto-sansüre sebep olması ise; temel hak olan düşünceyi yayma hürriyeti ve habere ulaşma özgürlüğünün kısıtlanmasıdır. Öyle ki basın yayın hakkı temel hak olarak koruma altına alınmışken ve bu hakkı koruma görevi devlete verilmişken ülkemizdeki uygulama ne yazık ki tam tersine bir hal almıştır. Koruma görevinden çok öte, basın yayın hakkına en çok zarar veren devlet otoritesi olmuştur.

Basın mensuplarının tutuklu yargılanması kavramı sansür ile eşdeğerdedir. Sansür ya da tutuklu yargılama; ifade özgürlüğüne tahammülün olmamasının tezahür etmesi durumudur. Suç olgusunun karşısında cezai müeyyide var iken, haber yapma iddiasıyla mukim olan kişileri tutuklamak düşünceyi yayma hürriyeti ile bağdaşmamaktadır. Basın mensubu kişilerin tutuklu yargılanması olgusu masumiyet karinesine verilen büyük zarar, ifade özgürlüğü ile haber alma hürriyetinin önünde büyük engeldir.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE-1:

Basın mensupları kişilerin meslekleri dolayısıyla tutuksuz yargılanması hedeflenmiştir. Masumiyet karinesinin ve basın yayın hakkının özüne dokunan sınırlamaların ortadan kaldırılması için tesis edilmiştir. Anayasa m. 28/3'te anılan "Devlet; basın ve haber alma hürriyetlerini sağlayacak tedbirleri alır" ifadesi amir hüküm olması sebebiyle de bu tedbirin meşruiyet zemininde inşa edilmiştir.

MADDE-2:

Demokratik devletlerin uyguladığı pek çok demokratik argüman vardır. Ancak tutuklama demokratik terazilerde dengeleri sarsıcı nitelikte olduğundan son çare olarak başvurulması gereken bir güçtür. Adli ve idari her türlü tedbir uygulamak olanağı varken tutuklama tedbirini uygulamak hak ve menfaatler dengesine aykırıdır. Öyle ki gazetecilerin/basın yayın mensubu çalışanların tutuklanması ile birlikte bilgiye erişim hürriyeti son bulmaktadır. Anti-demokratik uygulamaların ilk adımı bilgi erişimini ve gerçek habere erişimin önlenmesi olduğundan bahisle basın mensubu kişilerin mesleki faaliyetleri olan yaptıkları haber dolayısıyla haklarında başlatılan soruşturma veya soruşturmaya bağlı başlatılan kovuşturma esnasında tutuklama kararı verilmemelidir. Dolayısıyla genel prensip olarak son çare olarak uygulanması gereken tutuklama, basın mensupları bakımından uygulama dışı bırakılmalıdır.

Basın mensuplarının yapmış olduğu haber; niteliği itibarıyla gizli kalması gereken bilgi ya da belge, usulünce karar alınmış devlet sırrına ilişkin bilgi ve belgeler, ülkenin ekonomik çıkarlarına ilişkin bilgi ve belgeler, istihbarata ilişkin bilgi ve belgeler, adli ve idari soruşturmaya ilişkin bilgi ve belgeler, özel hayatın gizliliğine ilişkin bilgi ve belgeler, ticari sır, haberleşmenin gizliliğine ilişkin bilgi ve belgelere ilişkin yasal koruma sistemi, haberin yapılması ve yayımlanmasını engelleyici nitelikte tedbirler olup somut bir zararın doğumu ile birlikte yargısal müeyyideler söz konusu iken tutuklama tedbiri son derece orantısız bir tedbir olmaktadır. Tutuklama tedbir olması gereken bir olgu iken uygulamada birer yaptırıma dönüştürülmüştür.

3713 sayılı yasa kapsamında başlatılan soruşturmalarda basın mensubu kişilerin yapmış olduğu haberin içeriği; her ne olursa olsun ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmeli ve basın mensubu kişilerin mesleklerini ifa etmeleri amaçlanmıştır. Öyle ki; basın mensubu ile haber kişiselleşmiş ve bir arada düşünülür olmuştur. Eğer ki basın mensubu kişi tutuklu yargılanırsa; bilgi ve haber haberci kişiye mündemiç olan yapı zarar görecektir, haber yapılamaz hale gelecektir. Haber habercinin mütemmim cüzü yani ayrılmaz bir parçası olduğu aşikâr olup söze konu yapının devamlılığı tutuksuz yargılanma ilkesi ile hedeflenmiştir. Haber alma hürriyeti kamusal menfaat içermesi bakımından haber alma hürriyetini tesis eden basın mensupları kamusal görev üstlenmektedir. Denetleyici ve düzenleyici mekanizmaların terör algısı gibi siyasal ve konjonktürel bir olgu olan olgudan sıyrılmalı; zaman ve mekân kavramlarından soyutlanarak ayrıca düşünülmelidir. Terör kavramı zaman ve mekân göre değişiklik gösterebilen, yargı mensuplarınca farklı değerlendirilen toplumda kabul algısı olan kavram olması bakımından incelikli de bir alandır. Silaha ve şiddete teşvik kavramı dahi ayrıca cezalandırılacakken ikincil bir yaptırım güç kavramının kötüye kullanılmasıdır. Bu madde ile söze konu devlet gücünün kötüye kullanımı engellenmesi hedeflenmiştir.

MADDE-3: Yürürlük maddesidir

MADDE-4: Yürütme maddesidir.

5187 SAYILI BASIN KANUNU İLE 5271 SAYILI CEZA MUHAKEMLERİ KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN

MADDE-1: 5187 sayılı kanun m. 3 şu şekilde düzenlenmiştir.

3. Maddeden sonra gelmek üzere ek cümle;

Söz konusu sınırlama habere ilişkin tedbir niteliğindedir. Mahkemelerin vermiş olduğu tedbir kararlarından başka bir sınırlama getirilemez. Alınacak tedbirler kapsamında haberi yapan basın mensubu kişi tutuklanamaz.

MADDE-2: 5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu m. 101 şu şekilde düzenlenmiştir.

(5) nolu fıkradan sonra gelmek üzere;

(6) Mesleki faaliyeti dolayısıyla hiçbir basın yayın kuruluşu mensubu tutuklanamaz.

(7) Basın mensubu kişi hakkında yürütülen yargılama 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamında olsa dahi basın mensubu tutuksuz yargılanır.

MADDE-3: Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE-4: Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

